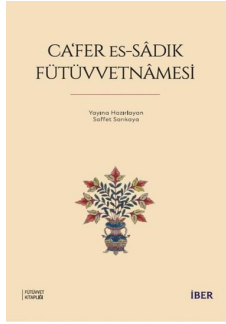

Ca'fer Es-Sâdik Fütüvvetnâmesi

Neşe Pağır ROR

Ca'fer Es-Sâdik Fütüvvetnâmesi. (2023). Saffet Sarıkaya (Haz.). İber Yayınları.

Özet

Çalışmamızda Saffet Sarıkaya tarafından hazırlanmış olan Cafer Es-Sadık Fütüvvetnâmesi adlı kitabın kritiği yapılmıştır. "Fütüvvet" terimi, cömertlik, cesaret, doğruluk, dürüstlük, yardımseverlik ve adalet gibi erdemleri vurgular. Fütüvvet kavramı, genellikle Ahilik teşkilatı ile ilişkilendirilir. Ahilik, özellikle Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde esnaf ve zanaatkarlar arasında yaygınlaşmış olan bir sosyoekonomik ve kültürel örgütlenmedir. Ahilik hem mesleki standartları hem de ahlaki değerleri korumayı amaçlamış ve fütüvvet ilkelerini temel almıştır. Bu teşkilat, üyelerinin hem işlerinde hem de özel yaşamlarında dürüst, adil ve yardımsever olmalarını teşvik etmiştir. Fütüvvetin kurumsallaşması, toplumun çeşitli kesimlerinde ahlaki bir disiplin ve sosyal sorumluluk bilincinin yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmuştur. Fütüvvetnâmeler, yani fütüvvet ilkelerini açıklayan yazılı belgeler, bu değerlerin nasıl uygulanması gerektiği konusunda detaylı bilgiler sunar.

Abstract

In our study, the book titled Cafer Es-Sadık Fütüvvetname, prepared by Saffet Sarıkaya, was criticized. The term "futuwwa" generosity, courage, truthfulness, honesty, helpfulness and justice. The concept of Futuwwa is generally associated with the Ahi organization. Ahi order is a socio-economic and cultural organization that became widespread among tradesmen and craftsmen, especially during the Anatolian Seljuk and Ottoman periods. Ahiism aimed to protect both professional standards and moral values and was based on the principles of futuwwa. This organization encouraged its members to be honest, fair, and helpful in both their work and private lives. The institutionalization of Futuwwa contributed to the spread of moral discipline and social responsibility awareness in various segments of society. Fütüvvetnames, that is, written documents explaining the principles of fütüvvet, provide detailed information on how these values should be implemented.

Corresponding Author

Neşe Pağır

Article History

Received

22 June 2024

Accepted

12 October 2024

Anahtar Kelimeler

Fütüvvet,
Fütüvvetname, Cafer
Sadık.

Keywords

Futuwwa,
Futuwwatnama,
Cafer Sadıq.

Giriş

Bu tanıtım, İber yayınlarının “*Fütüvvet Kitaplığı*” serisinin *Cafer Es-Sâdık Fütüvvetnâmesi* adlı eseri ele almaktadır. Eserin takdim bölümünde fütüvvet, fütüvvetnâme hakkında bilgiler verilmekte ve bu eser vasıtasıyla neleri amaçladıkları izah edilmektedir. Ca’fer Es-Sâdık Fütüvvetnâmesi adlı eser toplam 150 sayfadan oluşmakta “Takdim”, “Tarikat Kaidelerine Dair”, “Makas, Fütüvvet Kuşağı, Hırka, Mendil ve İş Önlüğünün Açıklamasıdır”, “Fakrnâme-i Ca’fer-i Sâdık Tarikat Erkânı ve Hükümleri”, “Ca’fer Es Sâdık’ın Tarikata Dair Açıklamasıdır”, “Risâle-i Reşâd Suâl Cevâb” ve Kaynakça bölümlerinden oluşmaktadır (Sarıkaya, 2023, ss. 11-143). Eserde Kur’an-ı Kerim’den ayetlerle tarikat kaideleri bağdaştırılarak anlatılmakta ve tasavvufi terimler hakkında dipnotlarda bilgiler verilmektedir.

Kitabın *Takdim* bölümü Prof. Dr. İrfan Gündüz tarafından hazırlanmıştır. Gündüz, bu bölümde fütüvvet hakkında ayrıntılı bir şekilde bilgi verilerek izah etmektedir. Öncelikle fütüvvetle ilgili ilk bilgilere hangi kaynaklarda rastlanabileceğine değinmiş, ardından mürüvvet (kötülüklerden kaçınarak iyiliği alışkanlık haline getirmek) terimini fütüvvete hazırlık olarak değerlendirmekte ve “Mürüvvetsiz fütüvvet, fütüvvetsiz velayet olmaz” denilerek aralarındaki bağlantıya değinmektedir. Fütüvvetin “insan-ı kâmil” olma yolunda oluşturulan bir anlayış olduğunu, peygamberlerin ve dört halifenin belirli özelliklerinden dem vurarak kişinin başkalarıyla değil, kendi ayıp ve kusurlarıyla meşgul olması gerektiğini anlatmaktadır (Sarıkaya, 2023, ss. 11-13).

Gündüz, bilinen en eski fütüvvetnâmenin Ebû Abdurrahmân es-Sülemî’nin (ö. 412/1021) *Kitâbü’l-Fütüvve’si* ile Hâce Abdullah el-Ensârî el-Herevî’nin (ö.481/1089) *Fütüvvetnâme’si* olduğunu belirtip, bu eserlerin fütüvvetin adap, erkân ve tasavvufi düşünceleri ortaya koyan kaidelerden oluştuğu vurgulanmaktadır (Sarıkaya, 2023, s. 13).

Gündüz, mesleklerde de fütüvvetin etkisinden bahsedip, kavli, seyfi ve şürbî şeklinde derecelendirilen fütüvvetin bütün meslekleri ihtiva eden tek bir tarikat olduğu şeklinde açıklama yapmaktadır. Âdâp ve erkân bakımından tasavvufi tarikatlarla ortaklıkları olsa da fütüvveti bu tarikatlardan ayıran en önemli farkın fütüvvet ehlinin dünyaya verdiği değer olduğunu anlatmaktadır (Sarıkaya, 2023, s. 14).

Hem sanatı hem de manevî kişiliğiyle çevresine göre usta durumuna gelmiş kişilere yapılan merasimlerle durumlarına uygun hediyeler verildiğini anlatan Gündüz, fütüvvet ehli için; şalvar giydirme ve şed (kuşak) kuşanmaya “tekmil”; amele “kadem”; ilme ise “nazar” adı verildiğini, kadem sahibi nazar sahibinden üstün tutulmaktadır. Bu anlayışın VIII. yüzyılda Horasan, İran, Irak, Şam’da toplandığı ve XII. yüzyılın ikinci yarısında Ahilik adı altında Anadolu, Suriye ve Mısır’da yayılmıştır. Anadolu Selçukluları döneminde devlet eliyle Ahiliğe dönüşen Fütüvvet 500 yıl Anadolu toplum hayatına şekil vermeye devam etmiştir (Sarıkaya, 2023, s. 16).

Gündüz, ülkemizde dini ilimlerin yanı sıra edebiyat, tarih, hukuk, sosyal, siyasal ve iktisadi bilimler alanındaki çalışmalarda da bilgi eksikliğini eleştirmektedir. O, bu eleştirilerini Türk okurunun kültürel mirasına yabancılaşarak, söz konusu birikime ulaşmasını sağlayacak kültürel donanımdan yoksun olması, diğer taraftan da bu birikimin önemini kavramanın önünde duran ideolojilerin tesiri altında olmasına bağlamaktadır (Sarıkaya, 2023, s. 17). Ayrıca günümüz meselelerine yönelik bir kavrayış ve ifade biçiminin geliştirilmesinin ancak düşünce ve dil arasındaki irtibatın yeniden kurulması gerektiği konusuna işaret etmektedir (Sarıkaya, 2023, s. 18).

Son olarak Gündüz, günümüz ilim ve fikir dünyasında hissedilen eksikliği gidermeyi ve bu sahada karşılaşılan sorunlar için başvurulabilecek bir kaynak oluşturmayı hedeflediklerinden bahsetmektedir. Fütüvvet geleneğinin kendi içinde dört ana başlığa ayrıldığını, bu başlıkların da teşkilatlanma, zühd, ahi ve meslek Fütüvvetnâmeleri olduğunu ve tasavvufi yoğunluğu merkeze alan zühd Fütüvvetnâmelerine öncelik verdiklerinden bahsetmiştir (Sarıkaya, 2023, s. 20). Bu metinler aynı ekollere sahip olsalar bile farklı bakış açılarını öne çıkartıp belirli erdemleri merkeze almaktadır. Söz konusu metinler gençlik ilişkilerine yön vermeyi, tasavvufi zühdü gündelik hayata taşımayı, hangi şartta olursa olsun erdemli duruşu bir yaşama prensibi olarak sunmaktadır. Beraberinde bu metinler, dünya nimetleri karşısında bu prensiplerden taviz vermeyen bir gençlik tasavvurunu öne çıkarmaktadır (Sarıkaya, 2023, s. 21).

1. Ca'fer Es-Sâdık Fütüvvetnâmesi'nin İçerik Olarak Değerlendirilmesi

1.1. Tarikat Kaidelerine Dair ve Tıraşın Kökeni, Manası ve Adabı

Fütüvvetnâme tıraş adabının açıklanmasıyla başlamakta olup peygamber (as) tıraş kime indi, tıraş ehli olan kimseye kuşağı kim bağladı, tıraşın hakikati nedir, marifeti nedir gibi soruları "tıraşın aslı dünya günahından arınmak, kendi özünü benlik ve kibirden arındırmak" diye cevaplamaktadır. Ardından tıraşın Arafat'ta üç yüz yıl ağlayıp tövbesi kabul olduktan sonra Âdem'e (as), Serendip Dağı dibinde Tufan'dan çıktıktan sonra Nuh'a (as) ve Nübüvvet geldikten sonra Muhammed'e (sav) indiği aktarılmaktadır.

Âdem (as), Nuh (as) ve Muhammed (sav) olmak üzere peygamberlerden üçüne, tıraşı Hazret-i Cebrail indirdi ve onların kuşağını bağlamıştır. Kuşağın akdi üçtür:

a. Cebrail Âdem'i (as) cennetten kovulduktan sonra tıraş etti. Âdem'in (as) belini bağladı, üç düğüm atmıştır.

b. Tufan'dan kurtuluşa erdiği için Allah'ın emriyle Cebrail ikinci olarak Nuh'u (as) tıraş etmiştir.

c. Üçüncü tıraş Hazret-i Muhammed'e (sav) Uhud savaşından dönüp amcası Hamza şehit olduğu, kendilerinin mübarek dişleri şehit olduğu zaman bu sıkıntılardan kurtulduğunda gelmiştir. Hak Teâlâ Cebrail'e (as) şöyle buyurdu:

...İbrahim peygamberin (as) kuşandığı kuşağı da götür ve beline bağla. Orada daha önce İbrahim peygamberi (as) Nemrud ateşinden koruyan, ateşi soğuk ve salim kılan gömleği de Habibime giydir. Kâbe karşısında başını tıraş et.

Rivayet edilir ki, bu tıraş yapılırken Resul'ün saçlarından hiçbir kıl yere düşmemiştir. Cebrail (as),

sizin mübarek saçınız on iki bin üç yüz otuz iki kıl idi. Otuz iki kılın senin evladın için koydular, kalanını melekler teberrüken, tabaklara koyup götürdüler, göğe iletiler ki, Allah Teâlâ ve Tebâreke yarlığaya ve rahmet eyleye diye açıklamıştır (Sarıkaya, 2023, ss. 27-36).

Bu bölümde tıraş adabının açıklanmasıyla başlanıyor ve tıraşın aslı dünya günahlarından arınmak, kendi özünü benlik ve kibirden arındırmak olduğu ifade edilmektedir. Ardından, tıraşın tarihî sürecine ve sembolik önemine değinilmektedir. Tıraşın Âdem'den (as) Nuh'a (as) ve son olarak Muhammed'e (sav) indirildiği ve her üçüne de Cebrail'in (as) tıraşı indirip kuşağı bağladığı belirtilmektedir. Kuşağın akdinin üç olduğu ve her bir peygamber için farklı anlamlar taşıdığı ifade edilmektedir. Son olarak, Muhammed'in (sav) tıraşı sırasında saç tellerinin hiçbirinin düşmediği ve saklandığı vurgulanmaktadır.

1.2. Tâc ve Hırka

Cebrail (as) Muhammed'in (sav) tıraşını bitince getirdiği nurdan tacı Muhammed'in (sav) başına koydu ve İbrahim peygamberin gömleğini giydirdi. Tübâ ağacından dört yaprak Muhammed'in (sav) üzerinde hırkaya dönüştü. O hırkanın yakasında "Ya Vâhid, Ya Ehad, Ya Samed, Ya Ferd" arkasına ise "Ayıpları örten, Günahları Bağışlayan" yazılıydı. Hazret-i Cebrail (as) tıraş edip belini bağladıktan sonra "Ey Muhammed, Hak Sübhânehu ve Teâlâ sana emreyledi ki, Emîrül'l-mü'minîn Ali'yi tıraş eyle ve o da Selmân-ı Fârisi'yi, Kanber'i Süheyl-i Rûmî'yi tıraş edip belini bağlasın ve tıraş sonra gelen tarikat ehli için yadigâr kalsın." (Sarıkaya, 2023, ss. 36-37).

Bu bölümde, tıraş olmayanların saçlarını kısaltmalarının emredildiği ve bu eylemin müminler, Selmânîler ve şeyhler için bir sünnet olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, başlarını tıraş etmek, tâc ve hırka giymek gibi erkân, ulu kişilerden izin ve Ehlibeytten ahd almaları gerektirdiği belirtilmektedir. Tarikat yolcularının, seccade sahibi olmak istediklerinde yolun gereklerini bilmeleri ve doğru rehberlik alarak bu yolda adım atmaları gerektiği vurgulanmaktadır.

1.3. Kuşağın Kökeni, Manası ve Adabı

Kuşağın yedi adı yedi şartı vardır. Yedi türlü bağlaması yedi türlü çözmesi vardır. Her bir adı bir günden, bir yıldızdan, bir felekten bir yerdendir, Bunların her biri yapılan bir eyleme karşılıktır.

Burada iyi eylemler açılır, kötü eylemler bağlanır. Şöyle ki;

- Cimrilik kapısını bağlaya cömertlik kapısını aç,
- Kahr kapısını bağlaya kanaat ve rıza kapısını aç,
- Hırs u heves kapısını bağlaya kanaat ve rıza kapısını aç,
- Doymak ve lezzât-ı nefsânî kapısını bağlaya riyazât ve nedamet kapısını aç,
- Halktan yana kapısını bağlaya Hak'tan yana kapısını aç,
- Herze yere varmak ve mâlâyânî (lüzumsuz, boş) söz kapısını bağlaya mârifet kapısını aç,
- Şeytânî fiiller kapısını bağlaya Rahmânî fiiller kapısını aç,

İşte bu yedi özellik tarikat yolcusu olan her kişinin bilmesi ve şahsında uygulaması gereken şeylerdir. Yedi kötü fiilden kendi nefsinin sakınması gerekir. Bunları yaptığında o kişiye miyânbestlik helaldir, doğrudur. Ona tarikat seccadesine sahip olup sülûk etmek caiz olur. Eğer bunları bilmeden ve yapmadan hıleye kuşak kuşanırsa ancak takliden bir kuşak kuşanmış olur; o kişi tarikat içinde taklitçi, yalancı olur (Sarıkaya, 2023, ss. 41-42).

Bu bölümde, kuşağın yedi adı ve her adın karşılık geldiği bir eylem olduğu şeklinde izah edilmektedir. Her adın bir kapıyı bağlayıp diğerini açtığı ve bu şekilde iyi eylemlerin teşvik edilmekte ve kötü eylemlerin ise engellendiği vurgulanmaktadır. Örneğin, cimrilik kapısını bağlamak için cömertlik kapısını açmak, hırs ve heves kapısını bağlamak için kanaat ve rıza kapısını açmak gerekmektedir. Bu yedi özelliğin tarikat yolcusu tarafından bilinmesi ve uygulanması gereken şeyler olduğu belirtilmektedir. Bu eylemleri gerçekleştiren kişinin miyânbestlik (hakikat) elde etmeye layık olacağı, tarikat seccadesine sahip olabilmektedir. Ancak, bu eylemleri bilmeyip sadece taklit yoluyla kuşak kuşananların tarikat yolunda taklitçi ve yalancı olmaktadır. Devamında tasavvuf geleneğinde önemli bir uygulama olan kuşak bağlama erkânını ve bu erkânın silsile yoluyla nasıl devam ettiği anlatılmaktadır. Kuşak bağlanırken üç düğüm atılır:

- a. Birincisi Ali adıyla
- b. İkincisi pîr adıyla
- c. Üçüncüsü kendi adıyla

Kuşağın iki ucunun biri sağdan İmam Hasan adına, diğeri soldan İmam Hüseyin adına geçirilmektedir. En üst düğüm "tekmil" olarak adlandırılmaktadır. Kuşağın mührü "Lâ ilâhe illallâh Muhammedun Resûlullah ve Aliyyün veliyullâh"tır. (Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed O'nun resulüdür, Ali O'nun velisidir.)

Kuşak kuşanan kişi, tarikat usullerini öğreninceye kadar pirlere katında hizmet etmektedir. Kuşak bağlama erkânı, mürit ile pîr arasındaki bağı kuvvetlendirir ve manevi yolculuğun bir simgesi olarak büyük bir öneme sahiptir.

1.4. Taş ve Kılıç

"Taş mı eskidir yoksa kılıç (ustura) mı eskidir sorusuna Hak Teâlâ önce Muhammed'in nurunu yarattı, bin yıl ona tecelli eyledi, sonra nurun parılıtsından kudretiyle Zü'l-fikârî yarattı ve Cebrail'e emreyledi"

hadisine dayanarak kılıcın (ustura) eski olduğunu savunup en doğrusunu Allah'ın bileceğini belirterek bitirmektedir (Sarıkaya, 2023, 50).

1.5. Tıraşın Şeriatî ve Tarikatî

Tıraşın şeriatî ve tarikatî vardır. Şeriatî ücrettir, tarikatî erkândır, hakikati Muhammed'e gelen emirdir, mârifeti dünya gösterişini terk edip, bütün varlığın tabiatını fenâyâ değiştirmektir (Sarıkaya, 2023, s. 51).

Bu dört seviye, tasavvufta bir müridin manevi yolculuğunda geçmesi gereken aşamaları temsil etmektedir. Tıraş, bu bağlamda sadece bir temizlik veya bakım işlemi değil aynı zamanda kişinin manevi disiplin ve olgunluğunun bir sembolüdür. Şeriat düzeyinde başlar ve nihayetinde

marifet düzeyinde Allah'ın zatına dair derin bir anlayışa ulaşmaktadır. Bu, tasavvuf yolunun sembolik bir anlatımıdır ve her seviyede farklı bir derinlik ve anlam kazanmaktadır.

1.6. Tarikatın Üç Rükünü

Eğer sorsalar, tarikat nedir? Cevap ver ki tarikat ahd'dir ve kuşak kuşanmaktır ve tarikat kardeşleridir ve cefne (bir çeşit tahta kap) helvasıdır (Sarıkaya, 2023, s. 52).

Tarikat, sadece belirli kurallara uyup onu süren bir topluluk değil aynı zamanda manevi disiplin, bağlılık ve kardeşlik üzerine kurulu bir yaşam biçimidir. Bu yolculuk, ahit, erkân ve remizler aracılığıyla derin anlam kazanmaktadır. Eserin bu bölümünde tarikatın anlamını, ahd (söz) ve kuşak kuşanma erkânını, tarikat kardeşliğini ve helva-yı cefneyi (özel bir tatlı) manevi ve mecazi anlamı detaylandırılarak anlatılmaktadır.

1.7. Makas, Fütüvvet Kuşağı, Hırka, Mendil ve İş Önlüğünün Açıklamasıdır

Eserin bu bölümünde peygamberler arasında manevi emanetlerin nasıl aktarılmış olduğunu ve bu emanetlerin tasavvuf yolundaki önemi açıklanmaktadır. Özellikle kuşak (şed) kuşanma erkânının manevi yolculuk ve bağlılığın bir sembolü olarak nesilden nesle aktarıldığı vurgulanmaktadır. Tarikat, manevi bir yolculuk, bu yolda bağlılık ve sadakat anlamına gelmekte ve bu sıralamada yerine getirilmesi en önemli husus ise ahd vermek önemli bir unsurdur. Kuşak kuşanmak, bu bağlılığın fiziksel bir sembolüdür. Kuşakların aktarımı, manevi liderlik ve rehberliğin bir sembolüdür.

Âdem peygamber, Cebrail (as) tarafından getirilen makası Şit peygambere ilemiştir. Şit, koyunların yünü'nü kırpar, eğirmiş ve dokumuştur. Sonrasında bu yünlerden bir göğüs örtüsü, kuşak, fütüvvet, mendil ve önlük yapmıştır. Bu, ilk misafirlik ve hizmet sembolüdür. Âdem (as), bu eşyaları Şit'e vasiyet etmiştir. Şit de bu emanetleri nesilden nesle aktarmıştır. Şit (as) ile başlayan bu aktarım, çeşitli peygamberler aracılığıyla devam ettirilmiştir. Şit'ten Anuş'a, Anuş'tan Kaynân'a, Kaynân'dan Mehlâil'e, Mehlâil'den Berde'ye, Berde'den Ahnun'a, Ahnun'dan İdris'e ve daha sonra İbrahim'e (as) kadar uzanmaktadır. İbrahim'den sonra emanetler iki kısma ayrılır;

- Biri İshak (as) aracılığıyla,
- Diğeri ise İsmail (as) aracılığıyla aktarılır.

Cebrâil (as), Peygamber Efendimize (sav) bu emanetleri getirir ve onları ondan amcası Ebû Tâlib'den istemesini söylemektedir. Emanetler Peygamber Efendimize ulaştığında, O, bu emanetleri Ali'ye (kv) teslim etmektedir. Bu emanetler Ali'den İmam Hasan'a, İmam Hasan'dan İmam Hüseyin'e ve böylece İmamlar arasında aktarılmaktadır.

Birinci Kuşak: Âdem'in (as) kuşağıdır, yedi gösterişi ve yedi boğumu vardır.

İkinci Kuşak: Şit'in (as) kuşağıdır.

Üçüncü Kuşak: Yusuf (as) peygamberindir.

Dördüncü Kuşak: Süleyman (as) peygamberindir.

Beşinci Kuşak: Resûlullah'ın (sav) kuşağıdır.

Altıncı Kuşak: İmamların kuşağıdır, şedd-i hakîkî olarak bilinir.

Yedinci Kuşak: Şeyhlerin kuşağıdır, şedd-i mihrâbî olarak bilinir.

Emanetler, manevi yolculuğun ve bağlılığın bir sembolüdür. Bu emanetlere sahip çıkmayan veya başka bir yere iltica eden kişiler yolundan sapmış kabul edilir ve bu kişilerin yeri cehennemdir (Sarıkaya, 2023, ss. 57-67).

2. Fakr-nâme-i Ca'fer-i Sâdık

2.1. Tarikat Erkânı ve Hükümleri

Eserde tarikatın erkân ve şartlarına dair geniş bir açıklama yapılmaktadır. Tarikat ehlinin

manevi gelişiminde ve günlük yaşamında uyması gereken birçok prensip sıralanmaktadır. Eserde geçen başlıca prensipler:

Erkân-ı tarikatda hırkanın pîri mürşiddir., yüzü pîrdir, hırkanın sağı sağ eldir ve hırkanın solu sol eldir. Tarikat hükümlerinde altı şey farzdır: Evvel sehâvet, ikinci mârifet, üçüncü yakîn, dördüncü sabr, beşinci tevekkül, altıncı tefekkürdür. Tarikat erkânında altı şey farzdır: Evvel ilm, ikinci hilm, üçüncü rızâ, dördüncü şükr, beşinci zikr, altıncı uzlettir. Tarikatın açıklamasında altı şey farzdır: Evvel irâdet, ikinci icâbet, üçüncü zühd, dördüncü takvâ, beşinci kanâat, altıncı ahlâkdir. Tarikatın gereklerinde altı şey farzdır: Evvel ihsân, ikinci zikr, üçüncü şükr, dördüncü terk, beşinci havf, altıncı şevkdir.

Yine eserin bu bölümünde Müttakîlerin İmamı Ali b. Ebî Talîb'den (kv) rivayet edilen soru cevaplara yer verilmiştir. Örneğin;

"Eğer sorsalar pîrin kimdir? Cevap ver ki, yoldur. Eğer sorsalar kuşak nedir? Cevap ver ki teslim olmaktır, vefâ eylemektir..." gibi (Sarıkaya, 2023, ss. 71-74).

Sonuç olarak eserin bu bölümünde bahsedilen öğretiler, tarikat ehlinin manevi yolculuğunda rehberlik eden ilkeler olarak kabul edilmektedir. Bunların her biri derin bir anlam taşımaktadır. Tarikatın gereklerine uymak, insan-ı kâmile ulaşmanın anahtarı olarak görülmektedir.

2.2. Ca'fer Es Sâdik'ın Tarikata Dair Açıklamasıdır

Bu bölümünde İmam Ca'fer'in tarikat hakkında buyurdıkları anlatılmaktadır. Tarikatın on iki erkânı, çok önemli adımlar ve sorumluluklardır. Bu erkânlar, tarikat mensuplarının manevi olgunluğa erişmeleri için gereken belirli görev ve hizmetlerdir. Tarikatta, her bir erkânın belirli bir kişi tarafından icra edilmesi, bu manevi yolculuğun düzenli ve disiplinli bir şekilde devam etmesini sağlamaktadır. Belirtilen on iki erkân ve sahipleri; Tarikatçı, İmam Hasan'dır, Berber, Muhammed Hanefî'dir, Sâki, Tayyib'dır, Süpürgeci, Türâb'dır, Ferrâş, İmam Hüseyin'dir, Zâkir, Abdu's-samed'dir, Sofradâr, 'Abdu'l-vâhid'dir, Hâdim, Abdu'l Mu'în'dir, Gözcü, Abdu'l-Kerim'dir, Pervâne, Abdullâh'dır, Çırakçı, Hâdi-i Ekber'dir, Kapucu, Abdu'l-Celîl'dir. Bu on iki erkân, Ali evlatlarına emanet edilmiş ve onların sorumluluğundadır.

İmam Ca'fer es-Sâdik'a göre tarikatta üç sünnet ve yedi farz vardır. Bunlar tarikatta manevi olgunluğa ulaşmak isteyen her müridin, âşiğin ve talibin bilmesi ve uygulaması gereken temel prensiplerdir. Bu prensipler, tasavvufi hayatın düzenlenmesi ve manevi yolculuğun sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi için vazgeçilmezdir (Sarıkaya, 2023, ss. 101-105).

2.3. Nâd-ı Ali Risâlesi

Düşman korkusu olan kimse, günde yetmiş iki kere bu duayı okursa düşmanından emin olur. Yağmur suyunu temiz bir kaba doldurup bu dua okunur ve hastaya içirilirse hasta şifa bulur. Cuma gününün ilk saatlerinde sekiz kere okuyup kendine üfürürse, herkes kendini sever... (Sarıkaya, 2023, ss. 109-114).

Bu tarif edilen uygulamalar, tasavvuf geleneğinde yer alan manevi uygulamalardan ve dualardan biridir. İslam'da duaların ve zikrin çeşitli etkiler ve faydalar sağladığına inanılmaktadır. Ancak, bu tür uygulamalarda niyetin saf ve Allah rızası için olması önemlidir.

2.4. Risâle-i Reşâd Suâl-Cevâb

Ey reşâd erkânının talibi, eğer deseler, sen başka çıktın mı? Cevâb Allah'ın izniye çıktım. Nerede çıktın? Seyyid-i sâdât ve ulemâ ve tuğ ve alem ve Hazreti Ebu'l-Kâsım'ın çerağı dibinde, erenler meydanında çıktım. Eğer deseler, kemer-beste misin? Cevâb, kemer-besteyim... (Sarıkaya, 2023, ss. 117-119).

Eserin bu bölümünde tasavvuf ve tarikat geleneklerine dair çeşitli soruları ve cevapları içeren öğretici nitelikte metinler yer almaktadır. Bu metinler, tarikata yeni girenlerin bilmesi gereken temel bilgileri ve inançları ifade etmektedir. Tasavvufi yolun adımlarını, nefsin terbiye edilmesini ve manevi olgunlaşma sürecini anlatmaktadır.

2.5. Tarikat Ehlinin Zikirleri Dualar, Tercümanlar Ve Gülbankler

Gülbank tarikat meclislerinde ve dini törenlerde belli bir makam veya eda ile okunan dualardır (Sarıkaya, 2023, ss. 123-139).

Eserin bu bölümünde tarikat ve tasavvuf geleneği içinde önemli bir yer tutan dualar ve anlamları hakkında bilgiler verilmektedir.

Sonuç

Ca'fer Es-Sâdık Fütüvvetnâmesi Kur-anı Kerim'den çeşitli ayetler (Nur Suresi, İnsan Suresi, Maide Suresi, Kasas Suresi, Bakara Suresi, Fetih Suresi, Saf Suresi, Rahman Suresi, Al-i İmran Suresi, Necm Suresi, Fatiha Suresi, Talâk Suresi, Araf Suresi) ve hadislere tıraşın erkân ve adabının bilinmesi gerekenlerin açıklanmasıyla başlamakta ve böylece Kuranı Kerim ve hadisler Fütüvvetin kaynağı olarak takdim edilmektedir.

Fütüvvetname İmam Cafer Sadık ile ilişkilendirilen ve tarikatla ilgili gündelik erkânı içeren bir el kitabıdır. Fütüvvetname içeriğinde varlık ve varlık âleminde bulunan mahlûkatın bağlı bulunduğu esas nasıl sürdüreceğini ve takip ettiği kurallarla nasıl kendisini koruyabileceği etrafında şekillenmektedir. Bu durum bu âlemde yaşayan bireyin kendisi, çevresi ve âlemlerle birlikte uyumlu bir hayat sürmenin temel prensiplerini aktarmaktadır.

Fütüvvetname-i İmam Cafer Sadık, Kuranı Kerim ve hadislerden yola çıkarak yol oğlunun takip edeceği esasları ortaya koymaktadır. Ortaya konan bu kurallar, tarikat ve tarikatın kurallarını içermektedir. Tarikatın kuralları, bağlı esasları bir bakıma gerekçeleriyle izah edilip aktarılmaktadır. Aynı zamanda bu eser tarikattaki değişimi anlamak için de önemli bir kaynaktır.

Kaynaklar / References

Ca'fer Es-Sâdık Fütüvvetnamesi. (2023). Saffet Sarıkaya (Haz.). İber Yayınları.